

Jerzy Cepik

Wspomnienia z przeszłości

*Opowieść o praźródłach
cywilizacji i kultury*

Wydawnictwo Poznańskie • 1983

Spis rzeczy

Od autora	13
Część I. Myśliciele	21
Człowiek, jego sytuacja materialna i biologiczna. Pierwsze i najważniejsze tajemnice. Wielkie etapy poznawania świata, obserwacji natury. Coroczne odradzanie się życia. Dążenie w sztuce do stylu. Esteta czy jaskiniowiec? Czy byt musiał poprzedzać świadomość? Tajemnice i zagadki początków cywilizacji. Człowiek, Ziemia i Kosmos. Sprawa nieśmiertelności. Poszukiwanie praprzyczyny. Próby sięgania po samowiedzę. U kołębki narodzin teorii poznania.	
Rozdział I	22
Początek drogi.	
Rozdział II	25
Początki indywidualizmu.	
Rozdział III	34
Początki poznania. Poszukiwanie zasady bytów. Zapis z Lorthet.	
Rozdział IV	42
Cykle przemian czasu.	
Rozdział V	46
Coroczne odradzanie się życia. Dążenia do stylu w sztuce.	
Rozdział VI	55
Esteta czy jaskiniowiec?	
Rozdział VII	64
Czy byt musiał poprzedzać świadomość?	
Rozdział VIII	68
Tajemnice i zagadki początków cywilizacji. System znaków. Kombinacja znaków notacyjnych I, V, X. Różnica wyobraźni. Człowiek, Ziemia i Kosmos. Groby ludzi. Groby zwierząt. Prareligia. Astronom z Les Eyzies. Cykle czasu-życia. Kalendarz z Les Eyzies. Zależność od kosmosu. Nieśmiertelność i praprzyczyna. Lascaux. Konsekwencje myślenia. Trzy cykle. Trzy kanyony. Malta syberyjska. Ferrassie. Abri Blanchard.	
Rozdział IX	88
Próby sięgania po samowiedzę, impuls do teorii poznania. Combarelles, Font-de-Gaume.	

Droga do wielkiej sztuki. Magia, rytuał i tworzenie. Religia i mitologia podziemnych sanktuariów. Paleolityczna koncepcja traktatu o wszechświecie. Tysiąclecia tworzenia najstarszej księgi ludzkości. Odkrycia i fakty. Zagadkowe etapy. Niewyjaśnione stronice. Malarstwo i ryt. Sztuka jaskiń i sztuka mobilna. Sztuka jako rytuał. Sztuka jako tworzenie bytu artystycznego. Działanie artystyczne jako działanie naukowe. Sztuka jako szyfr, którego nie potrafimy zrozumieć. O tajemnicach powinowactwa. O rozwoju teorii poznania. Wielkie godziny historii. Człowiek na etapie twórcy arcydzieł. Tajemnica przekazu czy tajemnica zaniku myśli kultury magdaleńskiej? Brakujące ogniwo.

Rozdział I 92

Droga do wielkiej sztuki. El Castillo, La Mouthe, El Guettar i Arcy-sur-Cure. Grota Hieny. Najstarsze ślady ciekawości estetycznej. Grimaldi, Le Cavillon. Les Trois Frères. Çatal Hüyük. Symbolika czerwonej ochry. Lascaux. Okres mustierski. Okres szatelperoński. Okres oryniacki. Abri Cellier. La Ferrassie, Isturitz. Wyobrażenia seksualne. Okres graweckie. Isturitz, Laugerie, Gargas, Pair-non-Pair. Okres solutrejski. Roc-de-Sers, Fourneau-du-Diable, Lascaux, Pasiega, Isturitz, Pech-Merle, Ebbou, El Pargallo. Ewolucja stylów ku realizmowi. Okres magdaleński. Sanktuaria jaskiniowe. Wzruszenia estetyczne i potrzeba tworzenia. 10 000 p.n.e., kres sztuki paleolitu. Świadectwa od Madeleine do Pasiegi. 50 milionów lat. 1 milion lat. 50 000 lat. 40 000 lat. 20 000 lat. 10 000 lat.

Rozdział II 98

Magia, rytuał i tworzenie. Złożone treści sztuki paleolitu. Sztuka jako opowieść o naturze. Lascaux. Znaki. Niaux, Font-de-Gaume, Soudrie, Altamira, Mouthe, Vestonice. Znaki Pech-Merle. Altamira, Gargas, Castillo, Niaux. Les Trois Frères. Montespan. Religia. Studnia Martwego Człowieka. Istota sztuki tkwi w przyrodzie. Combarelles, Font-de-Gaume. Altamira.

Rozdział III 104

Religia i mitologia podziemnych sanktuariów. Wzór z El Castillo. Altamira. Lascaux. Mit. Les Trois Frères, Lespugue, Laugerie, Laussel. Peterfels, du Perron, Raymond, La Madeleine, Lascaux. Roc-de-Sers, Tuc d'Audoubert, Combarelles, Niaux, Altamira. Rytuał zabijania zwierzęcia w wizerunku. Bóstwo Ziemi. Władca Zwierząt. Niaux, Las Monedas, Lascaux.

Rozdział IV 108

Paleolityczna koncepcja traktatu o wszechświecie. Bernifal, Rouffignac, Combarelles, La Mouthe, Lascaux, Fourneau-du-Diable, Gargas, Ebbou, Niaux, Altamira. Montespan, Arcy-sur-Cure, Lascaux, Altamira. Kobieta z rogiem. Martwy Człowiek, czarownicy, Władcy Zwierząt, mężczyzna z głową żubra i znaki, 2 żubry i 2 kobiety; kobieta, żubr i koń, fryz rytualny.

Rozdział V 112

Tysiąclecia tworzenia. Studium linii. La Baume Latrone. Altamira, Niaux, Mas d'Azil, Lascaux. Studium arcydzieła. Alpera, Araña, Gasulla, Castellon, Alcamiz, Leryda, Albocacer, Pies z Alpery. Gonce, wykres cykli Księżyca. Combarelles.

Rozdział VI 122

Odkrycia i fakty, zagadkowe etapy. Cogul koło Lerydy. Chaffaux, Rouffignac. Braki w dokumentacji, przypadkowość wielu prac. „Kolekcja” Gourhana. Arytmetyka. Wiedza o przyrodzie, ziemi i kosmosie. Mezyń.

Rozdział VII 129

Niewyjaśnione stronice. Zagadka działania systemu. Magdaleńskie elementy cyfr.

Rozdział VIII 132

Malarstwo, sztuka mobilna. Ryt jako sztuka lub pomoc naukowa. Chaffaux, Abbeville, Aurignac. Mineralogia, barwniki, palety, szablony. Niaux, Lascaux, Altamira, Les Combarelles.

Rozdział IX 136

Sztuka jako rytuał, sztuka jako tworzenie bytu artystycznego. Analogie koncepcji sztuki. Uwagi o chronologii stylów. Teoria cykli i teoria stylów sztuki.

Rozdział X 142

Działanie artystyczne jako działanie naukowe. Sztuka jako szyfr, którego nie potrafimy zrozumieć. Alpera. Powinowactwo czy przypadki? El Castillo. Niaux, Montespan jako planowane jednorazowe koncepcje. 2,6% zabiegów magicznych.

Rozdział XI 145

O tajemnicach powinowactwa, o rozwoju „teorii poznania”. Opowieści Sahary. Nagły wybuch rolnictwa. Anatolia, Lepensky Vir, Nea-Nikomedea. Laussel. Willendorf. Lascaux. Çatal Hüyük w Azji Mniejszej. Europa, Egipt. Najstarsi rolnicy świata w Edfu, Tushka, Isna.

Rozdział XII 153

Wielkie godziny historii. Człowiek na etapie twórcy arcydzieł.

Mistrzowie panujący nad techniką sztuki. Rozmach i subtelność. Artyści i selekcjonerzy. Czy naprawdę Arrhenatherum i Lolium?	
Rozdział XIII	160
Tajemnice zaniku myśli kultury magdaleńskiej? Brakujące ogniwa. Sztuka w ewolucji czy w samodzielnej, niezależnej kreacji? Problem ciemnych okresów. Afryka Breuila i Lhote'a. Çatal Hüyük, Nea-Nikomedia i Lepensky Vir. Hiszpania, Maroko i iberomaurusyjczycy.	
Część III. Pisarze i uczeni epoki kamiennej	167
Wyobrażenia i symbolika. Magia nazywania. Zagadki poszukiwań. Rezultaty etapów oryniackich, solutrejskich i magdaleńskich. Malarstwo i znaki w sztuce mobilnej. Malarstwo i jego uproszczony rysunek-znak. Od realizmu do schematyzmu. Znaki-rysunki cykli natury. Znaki obserwacji astronomicznych. Znaki pramatematyki. Znaki geometryczne. Znaki rozpoznawcze. Znaki-zagadki. Metody sztuki paleolitu w przedstawianiu opowieści o obserwowanej rzeczywistości. Traktaty jaskiniowe i opowieści sztuki mobilnej. Malarstwo jako notacja według zagadkowej koncepcji łączy tematycznych. Zagadki porządku tematów. Dominujące i determinujące? Znaki w zespołach. Hiszpańskie prowokacje. Ślady innej cywilizacji? Znaki paleolitu pośród znaków późniejszych epok i pośród znaków prawdziwych pism. Próby klasyfikacji. Motyw znaków. Motyw analizy ruchu. Motyw kosmiczny. Motyw płodności. Nieczytelny testament jaskiniowca.	
Rozdział I	168
Wyobrażenia i symbolika. Najstarsze wysiłki i wyniki. Historia sztuki jako pradzieje pisma. Du Poisson. Piktogram. Znaki z El Castillo. Znaki z Combarelles. Znaki z Chaffaux. Znaki z Willendorf i Moraw. Znaki z Altamiry i Combarelles. Znaki z Ardales.	
Rozdział II	174
Magia nazywania, zagadki poszukiwań. Znaki z Lascaux, Les Trois Frères, Pindal i ich możliwości znaczeniowe. Znaki z Isturitz. Znaki z Marsoulas, Lascaux, Santian, Mas d'Azil, La Madeleine, St. Marcel. Znaki z La Vache. Konieczność nieustannego nazywania rzeczy. Znaki z Mège koło Teyat. Znaki z Montgaudier, Castanet, Raymondien, Altamiry i Duruthy. Sordes, Brassempouy, Gourdan. Znaki z Goncey.	
Rozdział III	180
Rezultaty etapów: oryniackiego, solutrejskich i magdaleńskich.	

Malarstwo i znaki w sztuce naskalnej. Znaki oryniackie. La Ferrassie. I styl. II styl. Znaki graweckie. Lunarna notacja oryniacko-grawecka. Znaki z Les Eyzies. Księżycowy kalendarz 69 dni? Świadomy wynalazek. Notacja rytmów czasu w Goncey? III styl. Znaki geometryczne, znaki z El Castillo, Altamiry, La Mouthe. Znaki z Pindal. IV styl (starszy) magdaleński. Szyfr notacyjny w sanktuariach. Łączenie obrazów i znaków. IV styl okresu późnego (młodszy). Znaki z Font-de-Gaume. Malarstwo i jego uproszczony rysunek-znak. Znaki z Altamiry. Znaki z Cogul koło Lerydy. Znaki z Abri du Château. Znaki z Alpery. Znaki z Hornos de la Peña. Znaki z Ardales. Les Trois Frères.	
Rozdział IV	188
Od realizmu do schematu. Znaki pramatematyki. Znaki geometryczne. Pramatematyka abbewilska. Znaki z Awdiejewa. Znaki geometryczne przegrodzone i pułapkowe. Znaczenie barwy w znakach.	
Rozdział V	193
Znaki rozpoznawcze i znaki-zagadki. Znaki z Gourdan. Lorthet, La Madeleine, Rochebertier, Mas d'Azil, Altamiry, Kostienek. Znaki z Awdiejewa, Mezynia, Goncey, Malt. Notacja spiralna + temat węży. Pułapka psychologiczna. Znaki seksualne. Dysk z Afontowej Góry. Znaki symboliki kosmicznej. Znaki opisowe z Lascaux i Altamiry. Metody sztuki paleolitu w przedstawianiu opowieści o obserwowanej rzeczywistości.	
Rozdział VI	203
Traktaty jaskiniowe i opowieści sztuki mobilnej. Zegar świata. Znaki z Charente, La Madeleine, Brassempouy, Bruniquel. Znaki z Laugerie-Basse. Malarskie notacje sanktuariów. Znaki kropkowane z Lascaux. Znaki przy Sali Byków. Znaczenie koloru czarnego w Lascaux. Powinowactwa czy przypadki? Kombinacje barwy w znakach geometrycznych. Zdobienie czy rytuał? Szyfr odwróconych zwierząt. Łączenie zwierząt czerwonych z czarnymi. Problem tematów centralnych. Znaki kropkowane towarzyszą wyobrażeniom zwierząt. Les Trois Frères, Lascaux, La Mouthe, Portel, Niaux, El Castillo, Las Monedas. Znaki z Gorge d'Enfer. Kość liczydłowa z Dolnych Vestonic. Hipoteza Verworna. Kość z Brassempouy. Zagadki porządku traktatów.	
Rozdział VII	218
Malarstwo jako notacja według nieznanego koncepcji łączy tematycznych, sprawa porządku tematów. Dominujące i determinujące. Kontynuacje zapisu. Układ informacyjny. Jednak traktaty. Mnożące się znaki zapytania. Podstawy hipotezy. Połącze-	

nia tematyczne z Pech-Merle. Zagadka rozmieszczenia przedstawień i znaków. Zorganizowany układ przestrzenny zbadanych jaskiń. Temat „męskie-żeńskie” w sanktuariach. Dodatkowe wskazówki determinujące. Tematy ludzkie. Tematy zwierząt bez głów. Temat w malowidle i w rzeźbiarskiej replce. Zwierzę jako notacja-znak cykli natury. Notacje z Las Monedas. Znak z El Castillo powtarza się w Las Monedas. Ciąg notacyjny.

Rozdział VIII 234

Znaki w zespołach. Hiszpańskie prowokacje. Ślady innej cywilizacji? Elementy systemu arytmetycznego dziesiątki, siódemki i trójki w paleolicie. Układy z Malty, Awdiejewa i Bureti. Prowokacje motywu ręki: magia, mowa czy liczba? Kąt prosty z El Castillo. Pancerzyk okrzemki pierzastej z czwartorzędu? Zagadka mająca 20 000 lat: sanie czy łódź? Szczątkowa notacja wiedzy i narzędzi w El Castillo.

Rozdział IX 243

Znaki paleolitu pośród znaków późniejszych epok, pośród znaków prawdziwych pism. Znaki paleolitycznej sztuki mobilnej i znaki doliny Indusu. Znaki paleolitu i znaki pisma iberyjskiego. Czy alfabet iberyjski mógł być w części oparty na znakach epoki kamiennej? Znaki z Altamiry i znaki pisma linearnego B z Krety. Znaki z jaskini Lorthet i znaki pisma z Byblos. Skandynawskie znaki z epoki brązu. Znaki z Combarelles. Zaginiona cywilizacja-matka? Znaki paleolitu, piktogramy Krety i znaki pisma egipskiego. Historia nie zaczyna się w Sumerze.

Rozdział X 256

Motyw znaków. Motyw analizy ruchu. Motyw kosmiczny. Motyw płodności.

Rozdział XI 268

Motyw piękna. Testament jaskiniowca.

Od autora

Autor *Erinnerungen an die Zukunft*, van Däniken, oparł swoje rewelacje na temat prawdziwych twórców ziemskiej cywilizacji — na działalności przybyszów z kosmosu. I cieszy się nawet uznaniem jako animator zainteresowania historią. Autor niniejszych esejów oparł je, zwyczajnie, na działalności ludzi, mieszkańców naszej planety w prehistorii, a przyjęty model eseju daje mu pewną swobodę interpretacji faktów, które miały miejsce w ewolucji działań ludzkich. Zaznacza, że w ogóle nie interesują go problemy UFO ani inne „niezbite dowody” na tematy lądowania obcych statków kosmicznych w naszej wschodniej czy zachodniej hemisferze, opinie na temat „ładowisk” na pustyni Nazca czy analizy zapisu wybuchu atomowego rzekomo przedstawionego w *Biblii*. Nie emocjonują go też rewelacje map Piri Reisa, będące w rzeczywistości wynikiem nie tylko mistyfikacji, ale i kompilacji średniowiecznej wiedzy geograficznej (prawdziwie zagadkowe jest tu np. pochodzenie sławnego Portolanu Laurentyńskiego z Biblioteki Medyceuszy we Florencji) w połączeniu z wiedzą uzyskaną przez Europę po odkryciu przez Portugalczyków drogi morskiej do Indii wokół Afryki. Autor nie będzie też poruszać problemu piramid ani hipnotyzować Czytelnika obliczeniami na temat: ile razy wysokość piramidy Cheopsa mieści się na prostej Ziemia—Słońce, czy Ziemia—Alfa Centauri, albo Ziemia — obłoki pyłowe Galaktyki Andromedy, „i co z tego wynika”.

Wróćmy zatem do motta zaczerpniętego z mitu sumeryjskiego.

Czy słowa z tego mitu wzięte mają uprzedzić Czytelnika, że autor zamierza rozpocząć swoją opowieść od owych dalekich, zapomnianych chwil, w których człowiek był jeszcze zwierzęciem? Przyznaję, że ta przeszłość naszych przaszczurów mogłaby być tematem ciekawszego opowiadania¹, niż wydaje się, gdy

¹ W tym opowiadaniu pozwolę sobie pozostawać przy osiągnięciach kultury przedstawianego czasu, pomijając oczywiście z uszczerbkiem dla jasności tematu, cywilizację w jej rozwoju form społeczno-gospodarczych. Zastrzeżenie to jest tym bardziej potrzebne, że sam termin „cywilizacja” będzie pojawiać się jeszcze na dalszych stronach. Nie przypuszczam jednak, by pomówiono mnie o to, że nie zdaję sobie sprawy, czym była cywilizacja w społeczno-gospodarczych układach starożytności, a czym w kulturach paleolitu.